AL-QANATIR
INTERNATIONAL JOURNAL OF ISLAMIC STUDIES
eISSN: 2289-9944
Vol. 35. No. 10. October Issue (2026)

EMPOWERING THE UMMAH ECONOMY THROUGH THE ISLAMIC TOURISM INDUSTRY: A CONCEPTUAL ANALYSIS BASED ON MAQASID AL-SHARIAH

PEMERKASAAN EKONOMI UMMAH MELALUI INDUSTRI PELANCONGAN ISLAM: PENDEKATAN BERASASKAN MAQASID SYARIAH

Siti Nur Husna Abd Rahman[i], Khairah Bt Ismail[ii] , Nadiah Binti Abdullah[iii], Rafidah Mohd Azli[IV] & Nursafra Mohd Zhaffar[v]

[i] (*Corresponding author*). Pensyarah, Akademi Pengajian Islam Kontemporari, Universiti Teknologi MARA Cawangan Negeri Sembilan, 71300, Negeri Sembilan, Malaysia, snhusna@uitm.edu.my
[ii] Pensyarah kanan, Akademi Pengajian Islam Kontemporari (ACIS),Pusat Asasi Universiti Teknologi MARA, Kampus Dengkil, Selangor, khair032@uitm.edu.my
[iii] Pensyarah, Universiti Teknologi MARA (UiTM) Cawangan Melaka, Kampus Alor Gajah, KM 26 Jalan Lendu, 78000 Alor Gajah, Melaka, Malaysia, nadiah.angah@gmail.com
[iv] Pensyarah kanan, Akademi Pengajian Islam Kontemporari, Universiti Teknologi MARA Cawangan Negeri Sembilan, 71300, Negeri Sembilan, Malaysia, rafidah2262@uitm.edu.my
[v] Pensyarah kanan, Akademi Pengajian Islam Kontemporari, Universiti Teknologi MARA Cawangan Negeri Sembilan, 71300, Negeri Sembilan, Malaysia, nursafra@uitm.edu.my

Article Progress
Received: *9 Sept 2026* ***Revised:*** *10 Sept 2026* ***Accepted:*** *30 Sept 2026*

Abstract

The Islamic tourism industry has increasingly emerged as a strategic sector capable of contributing to the sustainable empowerment of the ummah's economy. In line with the growing demand for Muslim-friendly tourism services, a Maqasid al-Shariah-based approach is essential to ensure that the development of this industry is not solely profit-oriented, but also aligned with Shariah principles that emphasize holistic human well-being. This study aims to analyze the role of the Maqasid al-Shariah approach in empowering the ummah's economy through the Islamic tourism industry. The study employs a qualitative method through document analysis of primary and secondary sources related to Islamic tourism, Islamic economics, and Maqasid al-Shariah. The findings reveal that the Islamic tourism industry contributes significantly to community economic development through employment opportunities, the growth of halal enterprises, local community development, and the strengthening of ethical and spiritual values in tourism activities. Furthermore, the Maqasid al-Shariah approach helps ensure a balance between economic development and the preservation of religion, life, intellect, lineage, and wealth within the Islamic tourism ecosystem. This study suggests that governments, industry players, and related institutions strengthen Islamic tourism guidelines based on Maqasid al-Shariah to ensure the sustainability of the industry and the holistic well-being of the ummah.

Keywords: *Maqasid, ummah, Islamic, halal, sustainable.*

Abstrak

Industri pelancongan Islam semakin berkembang sebagai salah satu sektor strategik yang mampu menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi ummah secara mampan. Selari dengan peningkatan permintaan terhadap perkhidmatan pelancongan mesra Muslim, pendekatan berasaskan Maqasid

Syariah dilihat penting dalam memastikan pembangunan industri ini tidak hanya berorientasikan keuntungan semata-mata, malah menepati prinsip syariah yang menitikberatkan kesejahteraan manusia secara menyeluruh. Kajian ini bertujuan menganalisis peranan pendekatan Maqasid Syariah dalam memperkasa ekonomi ummah melalui industri pelancongan Islam. Kajian ini menggunakan kaedah kualitatif melalui analisis dokumen terhadap sumber-sumber primer dan sekunder berkaitan pelancongan Islam, ekonomi Islam dan Maqasid Syariah. Dapatan kajian menunjukkan bahawa industri pelancongan Islam berupaya menyumbang kepada pembangunan ekonomi masyarakat melalui peluang pekerjaan, peningkatan perusahaan halal, pembangunan komuniti setempat serta pengukuhan nilai etika dan spiritual dalam aktiviti pelancongan. Selain itu, pendekatan Maqasid Syariah turut membantu memastikan keseimbangan antara pembangunan ekonomi, pemeliharaan agama, nyawa, akal, keturunan dan harta dalam ekosistem pelancongan Islam. Kajian ini mencadangkan agar pihak kerajaan, pengusaha industri dan institusi berkaitan memperkukuhkan garis panduan pelancongan Islam berasaskan Maqasid Syariah bagi menjamin kelestarian industri serta kesejahteraan ummah secara holistik.

Kata kunci: *Maqasid, ummah, Islam, halal, mampan.*

PENDAHULUAN

Industri pelancongan Islam merupakan antara sektor yang berkembang pesat dalam ekonomi global selari dengan peningkatan populasi Muslim serta permintaan terhadap produk dan perkhidmatan pelancongan yang memenuhi keperluan syariah. Konsep pelancongan Islam tidak hanya merujuk kepada penyediaan makanan halal atau kemudahan ibadah semata-mata, malah merangkumi keseluruhan ekosistem pelancongan yang menitikberatkan pematuhan syariah, etika, nilai spiritual dan kesejahteraan sosial.

Menurut Global Muslim Travel Index (GMTI), pasaran pelancongan Muslim dunia terus menunjukkan pertumbuhan yang memberangsangkan dan dijangka menjadi antara segmen utama dalam industri pelancongan antarabangsa (CrescentRating, 2024). Perkembangan ini membuka peluang kepada negara-negara Islam, termasuk Malaysia, untuk memperkukuhkan kedudukan sebagai destinasi utama pelancongan Islam di peringkat global.

Malaysia merupakan antara negara yang berjaya membangunkan ekosistem pelancongan Islam secara menyeluruh melalui pelaksanaan sistem pensijilan halal, pembangunan kemudahan mesra Muslim serta sokongan dasar kerajaan terhadap industri halal dan hospitaliti Islam.

Kejayaan ini telah meletakkan Malaysia sebagai destinasi pilihan pelancong Muslim dan secara tidak langsung menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi negara melalui peningkatan peluang pekerjaan, pembangunan sektor hospitaliti, pengangkutan, makanan halal serta perusahaan kecil dan sederhana (PKS) (Ismail & Hassan, 2023; Islamic Tourism Centre [ITC], 2023). Justeru, industri pelancongan Islam bukan sahaja menjadi pemangkin kepada pembangunan sektor pelancongan, malah berpotensi memperkukuhkan pembangunan ekonomi ummah secara lebih inklusif dan mampan.

Dalam konteks tersebut, pendekatan Maqasid Syariah dilihat sebagai kerangka yang mampu memastikan pembangunan industri pelancongan Islam tidak hanya berorientasikan keuntungan ekonomi, tetapi turut memenuhi objektif syariah yang menekankan pemeliharaan agama (hifz al-din), nyawa (hifz al-nafs), akal (hifz al-'aql), keturunan (hifz al-nasl) dan harta (hifz al-mal) (Auda, 2021).

Kelima-lima prinsip ini menyediakan asas yang komprehensif dalam membentuk sistem pelancongan yang mengimbangi pembangunan ekonomi dengan nilai etika, keadilan sosial, keselamatan serta kesejahteraan masyarakat. Oleh itu, penerapan Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam bukan sahaja meningkatkan keyakinan pelancong

terhadap produk dan perkhidmatan yang ditawarkan, malah berupaya memperkukuhkan daya tahan ekonomi ummah dalam jangka panjang.

Pelaksanaan pendekatan Maqasid Syariah dapat diterjemahkan melalui penyediaan penginapan patuh syariah, jaminan makanan halal, kemudahan ibadah, penjagaan privasi pelanggan, tadbir urus yang berintegriti serta pengurusan perkhidmatan yang berteraskan nilai Islam (Rahman & Yusoff, 2024). Pendekatan ini bukan sahaja memenuhi keperluan pelancong Muslim, malah turut menarik minat pelancong bukan Muslim yang menghargai aspek kebersihan, keselamatan, ketelusan dan etika dalam perkhidmatan pelancongan.

Sehubungan itu, Maqasid Syariah berfungsi sebagai asas kepada pembangunan industri pelancongan yang lebih lestari, berdaya saing dan berorientasikan kesejahteraan sejagat. Walaupun industri pelancongan Islam menunjukkan perkembangan yang positif, beberapa cabaran masih membatasi usaha memperkukuhkan peranannya sebagai medium pemerkasaan ekonomi ummah.

Antaranya ialah ketidakseragaman standard pelancongan Islam, tahap kefahaman pengusaha yang berbeza terhadap konsep Maqasid Syariah, persaingan industri pelancongan global, serta keperluan menyesuaikan pembangunan industri dengan perubahan teknologi dan kehendak pengguna semasa (Mohamed & Hamzah, 2024). Keadaan ini menunjukkan bahawa pembangunan pelancongan Islam memerlukan satu pendekatan yang lebih sistematik dan bersepadu agar manfaat ekonomi yang dihasilkan benar-benar selaras dengan objektif syariah.

Sorotan terhadap kajian-kajian terdahulu menunjukkan bahawa kebanyakan penyelidikan lebih menumpukan kepada aspek pelancongan halal, hotel patuh syariah, kepuasan pelancong Muslim serta pembangunan destinasi mesra Muslim. Walau bagaimanapun, penelitian yang menghubungkan secara khusus antara pendekatan Maqasid Syariah dengan pemerkasaan ekonomi ummah melalui industri pelancongan Islam masih terhad dan kurang dihuraikan secara menyeluruh.

Di samping itu, kebanyakan kajian terdahulu bersifat empirikal terhadap pelaksanaan industri, sedangkan analisis konseptual yang mensintesiskan hubungan antara prinsip Maqasid Syariah dan pembangunan ekonomi ummah masih kurang diberikan perhatian. Jurang ini menunjukkan keperluan kepada suatu analisis konseptual yang mampu menjelaskan bagaimana Maqasid Syariah dapat dijadikan kerangka dalam memperkukuhkan pembangunan industri pelancongan Islam secara holistik.

Sehubungan itu, artikel ini bertujuan menganalisis secara konseptual peranan pendekatan Maqasid Syariah dalam memperkasa ekonomi ummah melalui industri pelancongan Islam berdasarkan kajian kepustakaan dan analisis dokumen. Artikel ini turut menghuraikan aplikasi prinsip-prinsip Maqasid Syariah dalam pembangunan industri pelancongan Islam, mengenal pasti cabaran pelaksanaannya, serta membincangkan implikasinya terhadap pembangunan ekonomi ummah yang mampan.

SOROTAN LITERATUR

Kajian berkaitan pelancongan Islam menunjukkan bahawa industri ini telah berkembang daripada konsep pelancongan yang memenuhi keperluan asas pelancong Muslim kepada satu ekosistem yang mengintegrasikan aspek ekonomi, sosial dan pematuhan syariah. Battour dan Ismail (2016) mentakrifkan pelancongan Islam sebagai aktiviti pelancongan yang dilaksanakan selaras dengan prinsip syariah melalui penyediaan makanan halal, kemudahan ibadah, penginapan mesra Muslim serta persekitaran yang menghormati nilai-nilai Islam.

Definisi ini menunjukkan bahawa pelancongan Islam bukan sekadar memenuhi keperluan keagamaan, malah turut memberi penekanan kepada pembangunan pengalaman pelancongan yang selamat, beretika dan berkualiti. Selari dengan peningkatan populasi Muslim dunia, permintaan terhadap produk dan perkhidmatan pelancongan berasaskan syariah turut meningkat, sekali gus menjadikan pelancongan Islam sebagai salah satu segmen penting dalam industri pelancongan global (CrescentRating, 2024).

Dari perspektif ekonomi, Henderson (2010) menjelaskan bahawa pelancongan Islam berfungsi sebagai pemangkin pembangunan ekonomi melalui peningkatan permintaan terhadap produk dan perkhidmatan halal, termasuk sektor hospitaliti, makanan, pengangkutan serta perusahaan kecil dan sederhana. Dapatan tersebut disokong oleh Samori et al. (2016) yang berpandangan bahawa pembangunan pelancongan halal bukan sahaja meningkatkan daya saing destinasi pelancongan, malah memperkukuhkan rantaian nilai industri halal secara keseluruhan.

Walau bagaimanapun, kedua-dua kajian tersebut lebih menumpukan kepada aspek pembangunan industri dan potensi pasaran tanpa menghuraikan bagaimana manfaat ekonomi tersebut dapat diterjemahkan kepada pemerkasaan ekonomi ummah berdasarkan kerangka Maqasid Syariah.

Perbincangan mengenai Maqasid Syariah dalam industri pelancongan semakin mendapat perhatian apabila penyelidik melihat kepentingannya sebagai asas kepada pembangunan industri yang mampan. Menurut Auda (2021), Maqasid Syariah bukan sekadar bertujuan memelihara lima kepentingan asas, iaitu agama, nyawa, akal, keturunan dan harta, tetapi turut menyediakan kerangka pembangunan yang menyeimbangkan kemajuan ekonomi dengan kesejahteraan sosial dan keadilan.

Dalam konteks pelancongan Islam, pendekatan ini membolehkan industri dinilai bukan sahaja berdasarkan prestasi ekonomi, malah turut mengambil kira aspek tadbir urus, etika, pembangunan insan dan kemaslahatan masyarakat secara menyeluruh. Kajian oleh Rahman dan Yusoff (2024) menunjukkan bahawa integrasi Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam mampu meningkatkan keyakinan pelancong terhadap produk dan perkhidmatan yang ditawarkan melalui penyediaan fasiliti ibadah, jaminan makanan halal, penjagaan privasi pelanggan serta amalan pengurusan yang beretika.

Namun demikian, kajian tersebut lebih memfokuskan kepada pelaksanaan prinsip Maqasid Syariah di peringkat operasi industri, sedangkan hubungan antara penerapan prinsip tersebut dengan pemerkasaan ekonomi ummah masih belum dibincangkan secara komprehensif. Hal ini menunjukkan bahawa masih terdapat ruang untuk memperluaskan perbincangan mengenai fungsi Maqasid Syariah sebagai mekanisme pembangunan ekonomi melalui industri pelancongan Islam.

Selain aspek pematuhan syariah, perkembangan teknologi digital turut menjadi pemangkin kepada transformasi industri pelancongan Islam. Hassan et al. (2023) mendapati bahawa penggunaan aplikasi pelancongan halal, platform media sosial dan sistem tempahan dalam talian telah memudahkan pelancong mendapatkan maklumat berkaitan destinasi mesra Muslim serta meningkatkan kebolehpasaran produk pelancongan Islam.

Walaupun teknologi digital berjaya meningkatkan kecekapan penyampaian maklumat dan daya saing industri, kajian tersebut tidak meneliti bagaimana transformasi digital boleh dimanfaatkan untuk memperkukuhkan pencapaian objektif Maqasid Syariah serta pembangunan ekonomi ummah secara lebih holistik.

Beberapa kajian turut mengenal pasti cabaran dalam pembangunan industri pelancongan Islam, antaranya ketidakseragaman standard pelancongan halal, tahap kefahaman pengusaha yang masih rendah terhadap konsep Maqasid Syariah, isu tadbir urus serta kekangan dalam pemasaran antarabangsa (Mohamed & Hamzah, 2024). Selain itu, terdapat pengusaha yang masih melihat pelancongan Islam sebagai strategi pemasaran semata-mata tanpa mengintegrasikan prinsip Maqasid Syariah secara menyeluruh dalam operasi organisasi.

Situasi ini menunjukkan bahawa pembangunan industri pelancongan Islam masih memerlukan satu kerangka konseptual yang mampu menghubungkan aspek pematuhan syariah, pembangunan industri dan pemerkasaan ekonomi ummah secara lebih sistematik. Berdasarkan sorotan kajian terdahulu, dapat dirumuskan bahawa kebanyakan penyelidikan memberi tumpuan kepada konsep pelancongan halal, pembangunan industri pelancongan Islam, kepuasan pelancong serta pelaksanaan prinsip Maqasid Syariah di peringkat operasi.

Namun demikian, masih terdapat kekurangan kajian yang mensintesiskan hubungan antara Maqasid Syariah dan pemerkasaan ekonomi ummah melalui industri pelancongan Islam secara konseptual. Oleh itu, artikel ini mengisi jurang tersebut dengan menganalisis secara konseptual bagaimana prinsip-prinsip Maqasid Syariah dapat dijadikan kerangka dalam memperkukuhkan pembangunan industri pelancongan Islam ke arah pembangunan ekonomi ummah yang mampan.

Definisi Pelancongan Islam dan Maqasid Syariah

Definisi Pelancongan Islam

Pelancongan Islam merupakan satu bentuk aktiviti pelancongan yang dilaksanakan berlandaskan prinsip-prinsip syariah serta memenuhi keperluan pelancong Muslim dari aspek ibadah, makanan halal, penginapan, keselamatan dan persekitaran yang mematuhi nilai-nilai Islam. Konsep ini tidak terhad kepada perjalanan bagi tujuan keagamaan seperti haji dan umrah, malah meliputi aktiviti rekreasi, pendidikan, kesihatan, kebudayaan dan perniagaan selagi tidak bercanggah dengan hukum syarak (Battour & Ismail, 2016).

Oleh itu, pelancongan Islam bukan sekadar menawarkan produk halal, tetapi turut membentuk pengalaman pelancongan yang berteraskan etika, integriti dan kesejahteraan. Henderson (2010) menjelaskan bahawa pelancongan Islam merangkumi penyediaan produk dan perkhidmatan mesra Muslim seperti makanan halal, kemudahan solat, pengurusan penginapan yang mematuhi syariah serta persekitaran yang memelihara nilai moral dan etika Islam.

Pendekatan ini menunjukkan bahawa kejayaan pelancongan Islam bergantung kepada keupayaan pengusaha mengintegrasikan prinsip syariah dalam keseluruhan rantaian perkhidmatan, dan bukan sekadar memenuhi keperluan asas pelancong Muslim. Selaras dengan perkembangan industri pelancongan global, Islamic Tourism Centre (ITC) Malaysia mentakrifkan pelancongan Islam sebagai satu bentuk pelancongan yang mengangkat nilai-nilai universal Islam seperti kebersihan, keselamatan, keadilan, keselesaan dan kesejahteraan yang boleh dinikmati oleh semua pelancong tanpa mengira latar belakang agama dan budaya.

Pendekatan ini memperlihatkan bahawa pelancongan Islam bersifat inklusif dan berpotensi meningkatkan daya saing industri melalui penawaran perkhidmatan yang berkualiti serta beretika. Walaupun terdapat pelbagai definisi yang dikemukakan oleh sarjana, kesemuanya mempunyai persamaan dari sudut penekanan terhadap pematuhan syariah, penyediaan perkhidmatan yang memenuhi keperluan pelancong Muslim serta pembangunan industri yang berteraskan nilai-nilai Islam.

Namun demikian, kebanyakan definisi lebih memberi tumpuan kepada aspek operasi dan penyediaan kemudahan pelancongan, sedangkan hubungannya dengan pemerkasaan ekonomi ummah masih kurang dihuraikan secara mendalam. Justeru, artikel ini melihat pelancongan Islam bukan sahaja sebagai satu sektor ekonomi, tetapi sebagai instrumen pembangunan yang mampu menyumbang kepada kesejahteraan masyarakat melalui penerapan prinsip Maqasid Syariah.

Definisi Maqasid Syariah

Maqasid Syariah merujuk kepada objektif, tujuan dan hikmah yang ingin dicapai melalui pelaksanaan syariah bagi merealisasikan kemaslahatan manusia serta menghindarkan kemudaratan. Menurut al-Ghazali, Maqasid Syariah berteraskan lima kepentingan asas (*al-daruriyyat al-khams*), iaitu pemeliharaan agama (*hifz al-din*), nyawa (*hifz al-nafs*), akal (*hifz al-'aql*), keturunan (*hifz al-nasl*) dan harta (*hifz al-mal*). Kelima-lima prinsip ini menjadi asas kepada pembangunan masyarakat yang adil, seimbang dan lestari.

Dalam perkembangan pemikiran kontemporari, Auda (2021) memperluaskan konsep Maqasid Syariah dengan menegaskan bahawa ia bukan sekadar berkaitan pemeliharaan lima kepentingan asas, tetapi turut merangkumi pembangunan manusia, tadbir urus yang baik, keadilan sosial, kesejahteraan ekonomi dan pembangunan mampan. Pendekatan ini menjadikan Maqasid Syariah sebagai satu kerangka pembangunan yang

relevan untuk diaplikasikan dalam pelbagai sektor termasuk ekonomi, pendidikan, pentadbiran dan industri pelancongan.

Dalam konteks industri pelancongan Islam, penerapan Maqasid Syariah berfungsi sebagai mekanisme untuk memastikan setiap aktiviti dan perkhidmatan yang ditawarkan bukan sahaja mematuhi kehendak syariah, malah memberi manfaat kepada semua pihak berkepentingan.

Sebagai contoh, prinsip *hifz al-din* diterjemahkan melalui penyediaan kemudahan ibadah dan makanan halal, *hifz al-nafs* melalui aspek keselamatan serta kebersihan, *hifz al-'aql* melalui penyediaan aktiviti pendidikan dan pembangunan ilmu, *hifz al-nasl* melalui perlindungan privasi dan kesejahteraan keluarga, manakala *hifz al-mal* melalui amalan tadbir urus, transaksi dan pengurusan kewangan yang telus serta beretika.

Berdasarkan perbincangan tersebut, jelas bahawa Maqasid Syariah bukan sekadar menjadi asas kepada pematuhan syariah dalam industri pelancongan Islam, malah menyediakan kerangka konseptual yang menghubungkan pembangunan industri dengan pemerkasaan ekonomi ummah. Oleh itu, artikel ini menggunakan Maqasid Syariah sebagai asas analisis bagi menjelaskan bagaimana industri pelancongan Islam dapat menyumbang kepada pembangunan ekonomi yang mampan tanpa mengabaikan aspek etika, keadilan sosial dan kesejahteraan masyarakat.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan pendekatan kualitatif berbentuk analisis konseptual (conceptual analysis) melalui kaedah kajian kepustakaan (*library research*) dan analisis dokumen (*document analysis*). Pendekatan ini dipilih kerana objektif kajian adalah untuk menganalisis secara konseptual hubungan antara pendekatan Maqasid Syariah dan pemerkasaan ekonomi ummah dalam industri pelancongan Islam berdasarkan sintesis literatur sedia ada, bukannya menguji hipotesis atau mengumpul data lapangan.

Menurut Creswell (2018), pendekatan kualitatif sesuai digunakan bagi memahami sesuatu fenomena melalui interpretasi terhadap dokumen, penulisan ilmiah dan sumber autoritatif yang berkaitan. Kajian kepustakaan dilaksanakan dengan meneliti pelbagai sumber primer dan sekunder yang berkaitan secara langsung dengan pelancongan Islam, ekonomi Islam dan Maqasid Syariah.

Sumber tersebut meliputi artikel jurnal berwasit, buku akademik, prosiding persidangan, laporan industri, dokumen dasar kerajaan serta penerbitan rasmi institusi seperti Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), Islamic Tourism Centre (ITC), Global Muslim Travel Index (GMTI) dan Pertubuhan Pelancongan Dunia Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (UN Tourism).

Pemilihan dokumen dibuat secara bertujuan (*purposive sampling*) berdasarkan autoriti sumber, kerelevanan dengan objektif kajian serta sumbangannya terhadap perbincangan mengenai pelancongan Islam dan Maqasid Syariah. Data dianalisis menggunakan kaedah analisis kandungan tematik (thematic content analysis) bagi mengenal pasti tema-tema utama yang berkaitan dengan pembangunan industri pelancongan Islam dan pemerkasaan ekonomi ummah.

Proses analisis dijalankan melalui beberapa peringkat, iaitu pembacaan menyeluruh terhadap dokumen, proses pengekodan (*coding*), pengelompokan kod kepada tema utama, serta sintesis dapatan berdasarkan objektif kajian. Pendekatan ini membolehkan penyelidik mengenal pasti pola persamaan, perbezaan dan hubungan konseptual antara pelbagai pandangan sarjana mengenai penerapan Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam.

Bagi meningkatkan kesahan (*credibility*) dan kebolehpercayaan (*trustworthiness*) dapatan, penyelidik melaksanakan semakan silang (*cross-reference*) terhadap pelbagai sumber akademik dan dokumen rasmi bagi memastikan setiap hujah disokong oleh literatur yang relevan dan autoritatif. Kaedah triangulasi sumber ini membantu mengurangkan bias interpretasi serta meningkatkan ketepatan analisis konseptual yang dihasilkan.

Memandangkan kajian ini merupakan analisis konseptual berasaskan literatur dan analisis dokumen, dapatan yang diperoleh tidak bertujuan membuat generalisasi terhadap keseluruhan industri pelancongan Islam. Sebaliknya, dapatan kajian bertujuan membangunkan pemahaman konseptual mengenai bagaimana prinsip-prinsip Maqasid Syariah dapat dijadikan kerangka dalam memperkukuhkan industri pelancongan Islam sebagai medium pemerkasaan ekonomi ummah. Oleh itu, kajian ini menyediakan asas teori yang boleh dijadikan rujukan bagi penyelidikan empirikal pada masa hadapan.

DAPATAN KAJIAN

Peranan Industri Pelancongan Islam dalam Memperkasa Ekonomi Ummah

Hasil analisis konseptual terhadap dokumen dan literatur mengenal pasti empat tema utama yang menunjukkan bagaimana industri pelancongan Islam menyumbang kepada pemerkasaan ekonomi ummah, iaitu (i) penciptaan peluang pekerjaan dan keusahawanan, (ii) pengukuhan ekosistem halal, (iii) pembangunan ekonomi komuniti dan (iv) pembangunan modal insan berteraskan Maqasid Syariah. Keempat-empat tema ini dihuraikan seperti berikut.

Penciptaan Peluang Pekerjaan dan Keusahawanan

Hasil analisis terhadap literatur menunjukkan bahawa industri pelancongan Islam berperanan sebagai pemangkin kepada penciptaan peluang pekerjaan dalam sektor hospitaliti, makanan halal, pengangkutan, agensi pelancongan dan perusahaan kecil serta sederhana (PKS). Pertumbuhan bilangan pelancong Muslim telah meningkatkan permintaan terhadap produk dan perkhidmatan mesra Muslim, sekali gus membuka ruang kepada penyertaan usahawan Muslim dalam rantaian nilai industri pelancongan.

Dapatan ini selari dengan Henderson (2010) dan CrescentRating (2024) yang menegaskan bahawa pelancongan Islam mempunyai kesan pengganda (*multiplier effect*) terhadap pembangunan ekonomi tempatan. Selain menjana peluang pekerjaan, industri ini turut menggalakkan pertumbuhan keusahawanan dalam kalangan masyarakat Islam melalui pembangunan produk pelancongan, penyediaan perkhidmatan pelancongan dan penghasilan produk halal.

Penglibatan usahawan tempatan dalam rantaian bekalan bukan sahaja meningkatkan pendapatan isi rumah, malah membantu mengukuhkan daya tahan ekonomi komuniti. Oleh itu, pelancongan Islam bukan sekadar menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi, tetapi turut menjadi instrumen pengagihan manfaat ekonomi secara lebih inklusif.

Pengukuhan Ekosistem Halal

Analisis dokumen menunjukkan bahawa pembangunan industri pelancongan Islam menyumbang secara langsung kepada pengukuhan ekosistem halal melalui peningkatan permintaan terhadap makanan halal, kosmetik halal, farmaseutikal halal, logistik halal dan perkhidmatan kewangan Islam. Hubungan ini memperlihatkan bahawa pertumbuhan pelancongan Islam bukan sahaja memberi manfaat kepada sektor pelancongan, malah merangsang perkembangan keseluruhan industri halal negara (Samori et al., 2016).

Di Malaysia, kewujudan sistem pensijilan halal yang diiktiraf di peringkat antarabangsa telah meningkatkan keyakinan pelancong Muslim terhadap produk dan perkhidmatan yang ditawarkan. Situasi ini memperlihatkan bahawa pembangunan industri pelancongan Islam mampu memperkukuhkan rantaian nilai halal secara menyeluruh serta meningkatkan daya saing ekonomi Islam di peringkat global.

Pembangunan Ekonomi Komuniti

Hasil analisis turut menunjukkan bahawa pendekatan *community-based tourism* mampu memperkasakan komuniti setempat melalui penglibatan mereka dalam penyediaan homestay, kraftangan, makanan tradisional dan produk warisan Islam. Pendekatan ini

bukan sahaja meningkatkan pendapatan masyarakat tempatan, malah menggalakkan pemeliharaan identiti budaya dan warisan Islam.

Penglibatan komuniti dalam pembangunan pelancongan juga mewujudkan peluang pekerjaan baharu, mengurangkan penghijrahan penduduk ke bandar dan meningkatkan kesejahteraan sosioekonomi masyarakat setempat. Oleh itu, pelancongan Islam berfungsi sebagai mekanisme pembangunan komuniti yang selaras dengan prinsip pembangunan lestari dan Maqasid Syariah.

Pembangunan Modal Insan Berteraskan Maqasid Syariah

Berbeza dengan pelancongan konvensional yang lebih menumpukan pulangan ekonomi, analisis menunjukkan bahawa pelancongan Islam turut menyumbang kepada pembangunan modal insan melalui penyediaan persekitaran yang selamat, beretika dan patuh syariah. Penyediaan kemudahan ibadah, perlindungan privasi, makanan halal serta hiburan yang tidak bercanggah dengan syariat mencerminkan aplikasi prinsip Maqasid Syariah dalam pembangunan industri (Auda, 2021).

Selain memenuhi keperluan pelancong Muslim, pendekatan ini turut membentuk budaya kerja yang berintegriti, meningkatkan kesedaran etika dalam kalangan pengusaha industri dan memperkukuhkan nilai kemanusiaan sejagat. Dapatan ini menunjukkan bahawa pemerkasaan ekonomi melalui pelancongan Islam tidak hanya diukur berdasarkan peningkatan pendapatan, tetapi juga melalui pembangunan insan yang seimbang dari aspek material, spiritual dan sosial.

Secara keseluruhannya, hasil analisis konseptual mengenal pasti empat tema utama yang menyokong peranan industri pelancongan Islam dalam memperkasa ekonomi ummah, iaitu penciptaan peluang pekerjaan dan keusahawanan, pengukuhan ekosistem halal, pembangunan ekonomi komuniti serta pembangunan modal insan berteraskan Maqasid Syariah.

Keempat-empat tema ini saling melengkapi dan menunjukkan bahawa pelancongan Islam bukan sekadar menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi, malah berfungsi sebagai mekanisme pembangunan yang menyeimbangkan kemajuan ekonomi dengan kesejahteraan sosial serta pencapaian objektif Maqasid Syariah.

Analisis Pendekatan Maqasid Syariah dalam Industri Pelancongan Islam

Hasil analisis konseptual terhadap literatur dan dokumen menunjukkan bahawa pendekatan Maqasid Syariah merupakan asas yang menghubungkan pembangunan industri pelancongan Islam dengan pemerkasaan ekonomi ummah.

Berbeza dengan pendekatan pelancongan konvensional yang lebih menumpukan kepada pertumbuhan ekonomi dan keuntungan komersial, pelancongan Islam menilai kejayaan industri berdasarkan pencapaian lima objektif utama Maqasid Syariah, iaitu pemeliharaan agama (*hifz al-din*), nyawa (*hifz al-nafs*), akal (*hifz al-'aql*), keturunan (*hifz al-nasl*) dan harta (*hifz al-mal*). Pendekatan ini memastikan pembangunan industri pelancongan bukan sahaja menjana manfaat ekonomi, malah turut menyumbang kepada pembangunan sosial, etika dan kesejahteraan masyarakat (Auda, 2021).

Pemeliharaan Agama (*Hifz al-Din*)

Analisis dokumen menunjukkan bahawa Hifz al-Din merupakan prinsip yang paling dominan dalam pembangunan industri pelancongan Islam kerana hampir semua kajian menekankan kepentingan penyediaan kemudahan yang membolehkan pelancong Muslim menunaikan tuntutan agama sepanjang perjalanan. Antara elemen utama yang dikenal pasti ialah penyediaan makanan halal, kemudahan solat, penunjuk arah kiblat, jadual waktu solat serta pengurusan aktiviti pelancongan yang tidak bercanggah dengan syariah (Battour & Ismail, 2016; Henderson, 2010).

Walau bagaimanapun, analisis turut menunjukkan bahawa pemeliharaan agama tidak seharusnya dihadkan kepada penyediaan kemudahan fizikal semata-mata. Sebaliknya, prinsip ini perlu diterjemahkan melalui tadbir urus yang berintegriti,

komunikasi pemasaran yang jujur serta budaya organisasi yang berteraskan nilai Islam. Pendekatan sedemikian mampu meningkatkan keyakinan pelancong terhadap produk pelancongan Islam, sekali gus memperkukuhkan daya saing industri dan merangsang pertumbuhan ekonomi halal.

Pemeliharaan Nyawa (*Hifz al-Nafs*)

Hasil analisis juga menunjukkan bahawa Hifz al-Nafs diterjemahkan melalui penyediaan persekitaran pelancongan yang selamat, bersih dan sihat. Aspek keselamatan penginapan, kebersihan makanan, pengurusan risiko serta pematuhan kepada standard kesihatan merupakan elemen yang sering diketengahkan dalam literatur sebagai faktor penting dalam meningkatkan kepuasan dan kepercayaan pelancong.

Selain memenuhi tuntutan syariah, pelaksanaan prinsip ini turut memberi implikasi ekonomi kerana tahap keselamatan dan kebersihan yang tinggi mampu meningkatkan reputasi destinasi pelancongan serta menggalakkan lawatan berulang (*repeat visitation*). Oleh itu, Hifz al-Nafs bukan sahaja melindungi kesejahteraan pelancong, malah menyumbang kepada kelestarian industri melalui peningkatan keyakinan pengguna dan daya saing pasaran.

Pemeliharaan Akal (*Hifz al-'Aql*)

Analisis konseptual menunjukkan bahawa Hifz al-'Aql memberi penekanan kepada pembangunan ilmu, pendidikan dan pembentukan pemikiran yang positif melalui aktiviti pelancongan. Literasi menunjukkan bahawa pelancongan Islam bukan sekadar menawarkan pengalaman rekreasi, malah menyediakan peluang pembelajaran melalui lawatan ke masjid, muzium Islam, tapak warisan serta pusat pendidikan Islam (Auda, 2021).

Di samping itu, industri pelancongan Islam turut mengelakkan aktiviti yang boleh merosakkan akhlak dan pemikiran seperti hiburan yang melampau, penyalahgunaan dadah dan aktiviti yang bertentangan dengan nilai Islam. Pendekatan ini memperlihatkan bahawa pembangunan modal insan merupakan sebahagian daripada matlamat utama pelancongan Islam, sekali gus menyumbang kepada pembangunan masyarakat yang berilmu, beretika dan produktif.

Pemeliharaan Keturunan (*Hifz al-Nasl*)

Dapatan analisis menunjukkan bahawa Hifz al-Nasl memberi tumpuan kepada pemeliharaan maruah, institusi keluarga dan nilai sosial dalam pembangunan industri pelancongan Islam. Antara aplikasi yang dikenal pasti ialah penyediaan kemudahan mesra keluarga, perlindungan privasi pelanggan, pengasingan ruang tertentu apabila diperlukan serta penyediaan hiburan yang selaras dengan norma syariah.

Pendekatan ini bukan sahaja meningkatkan keselesaan pelancong Muslim, malah menyumbang kepada pembentukan persekitaran pelancongan yang lebih harmoni dan beretika. Secara tidak langsung, pelaksanaan prinsip ini meningkatkan imej destinasi pelancongan Islam sebagai destinasi yang selamat dan sesuai untuk semua lapisan masyarakat, termasuk keluarga dan kanak-kanak.

Pemeliharaan Harta (*Hifz al-Mal*)

Analisis literatur menunjukkan bahawa Hifz al-Mal mempunyai hubungan yang paling signifikan dengan objektif pemerkasaan ekonomi ummah. Prinsip ini diterjemahkan melalui amalan tadbir urus yang telus, transaksi yang adil, perlindungan hak pengguna serta pembangunan perusahaan halal yang mematuhi prinsip syariah. Selain melindungi kepentingan pengguna, pendekatan ini turut memperkukuhkan penyertaan perusahaan kecil dan sederhana (PKS) dalam rantaian nilai industri pelancongan Islam.

Dapatan turut menunjukkan bahawa pertumbuhan industri pelancongan Islam meningkatkan permintaan terhadap produk halal, perkhidmatan kewangan Islam, logistik halal serta sektor hospitaliti yang berteraskan syariah. Keadaan ini bukan sahaja meningkatkan pendapatan usahawan Muslim, malah memperkukuhkan pemilikan ekonomi

masyarakat Islam dan menyokong pembangunan ekonomi ummah secara mampan (Henderson, 2010; CrescentRating, 2024).

Secara keseluruhannya, hasil analisis konseptual menunjukkan bahawa kelima-lima prinsip Maqasid Syariah saling melengkapi dalam membentuk pembangunan industri pelancongan Islam yang holistik. Hifz al-Din memastikan pematuhan syariah dan pembinaan kepercayaan pengguna, Hifz al-Nafs menjamin keselamatan serta kesejahteraan pelancong, Hifz al-'Aql menyokong pembangunan ilmu dan modal insan, Hifz al-Nasl memelihara institusi keluarga serta nilai sosial, manakala Hifz al-Mal memperkukuhkan pembangunan ekonomi melalui tadbir urus yang telus dan pengembangan ekosistem halal.

Dapatan ini membuktikan bahawa pendekatan Maqasid Syariah bukan sekadar menjadi panduan pematuhan syariah, malah berfungsi sebagai kerangka pembangunan industri yang menghubungkan pertumbuhan ekonomi dengan kesejahteraan sosial dan pembangunan insan. Oleh itu, penerapan Maqasid Syariah secara menyeluruh berpotensi menjadikan industri pelancongan Islam sebagai instrumen strategik dalam memperkasa ekonomi ummah secara mampan, berdaya saing dan selaras dengan objektif syariah.

Jadual 1: Pemetaan Prinsip Maqasid Syariah dan Implikasinya terhadap Pemerkasaan Ekonomi Ummah dalam Industri Pelancongan Islam

Prinsip Maqasid Syariah	Aplikasi dalam Pelancongan Islam	Impak terhadap Ekonomi Ummah
Hifz al-Din (Pemeliharaan Agama)	Penyediaan surau, makanan halal, arah kiblat dan aktiviti patuh syariah	Meningkatkan keyakinan pelancong Muslim dan permintaan terhadap produk pelancongan Islam
Hifz al-Nafs (Pemeliharaan Nyawa)	Penjagaan keselamatan, kebersihan dan kesihatan pelancong	Mewujudkan persekitaran pelancongan yang selamat dan berkualiti
Hifz al-'Aql (Pemeliharaan Akal)	Aktiviti pelancongan berunsur pendidikan dan penghayatan budaya Islam	Meningkatkan ilmu pengetahuan dan pembangunan insan
Hifz al-Nasl (Pemeliharaan Keturunan)	Penyediaan fasiliti mesra keluarga dan penjagaan privasi	Membentuk suasana pelancongan yang harmoni dan beretika
Hifz al-Mal (Pemeliharaan Harta)	Transaksi halal, perniagaan patuh syariah dan pembangunan usahawan Muslim	Memperkukuhkan ekonomi halal dan meningkatkan pendapatan masyarakat

Sumber: Diadaptasi daripada Auda (2021), Battour dan Ismail (2016), serta Rahman dan Yusoff (2024).

Jadual 1 menunjukkan aplikasi prinsip Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam serta impaknya terhadap pemerkasaan ekonomi ummah. Berdasarkan jadual tersebut, setiap prinsip Maqasid Syariah memainkan peranan penting dalam memastikan pembangunan industri pelancongan Islam berjalan secara seimbang dan selari dengan tuntutan syariah.

Prinsip pertama iaitu Hifz al-Din (pemeliharaan agama) menekankan penyediaan kemudahan yang membantu pelancong Muslim melaksanakan tuntutan agama seperti surau, makanan halal, arah kiblat dan aktiviti pelancongan yang tidak bercanggah dengan

syariat Islam. Pelaksanaan elemen ini meningkatkan keyakinan pelancong Muslim terhadap produk dan perkhidmatan pelancongan Islam sekali gus menyumbang kepada peningkatan permintaan dalam industri pelancongan halal.

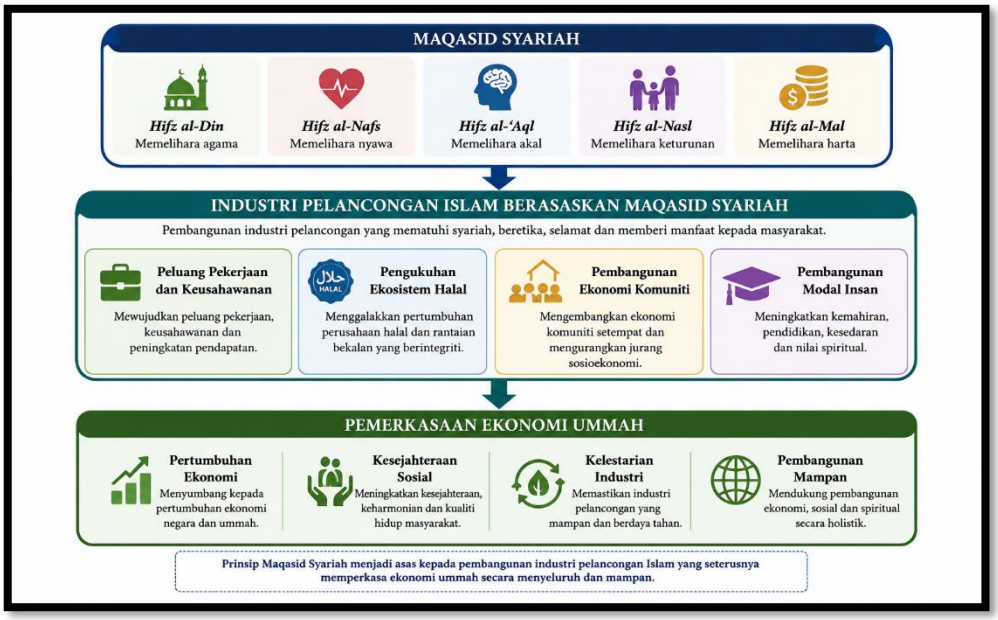
Seterusnya, Hifz al-Nafs (pemeliharaan nyawa) memberi fokus kepada aspek keselamatan, kebersihan dan kesihatan pelancong. Industri pelancongan Islam perlu memastikan persekitaran yang selamat dan selesa bagi menjamin kesejahteraan pelanggan. Penekanan terhadap aspek ini membantu meningkatkan kualiti perkhidmatan pelancongan dan mewujudkan imej positif terhadap industri pelancongan Islam.

Selain itu, prinsip Hifz al-'Aql (pemeliharaan akal) diterapkan melalui aktiviti pelancongan yang bersifat pendidikan dan penghayatan budaya Islam seperti lawatan sejarah Islam, program ilmiah dan aktiviti kebudayaan. Pendekatan ini membantu meningkatkan pengetahuan serta pembangunan intelektual pelancong di samping mengelakkan aktiviti hiburan yang melampau dan merosakkan moral masyarakat.

Prinsip Hifz al-Nasl (pemeliharaan keturunan) pula menekankan penyediaan persekitaran pelancongan yang menjaga adab, privasi dan nilai kekeluargaan. Penyediaan fasiliti mesra keluarga serta kawalan terhadap unsur-unsur yang bercanggah dengan nilai moral membantu mewujudkan suasana pelancongan yang lebih harmoni dan beretika.

Akhir sekali, Hifz al-Mal (pemeliharaan harta) memberi penekanan kepada pengurusan kewangan dan transaksi yang telus serta patuh syariah. Pelaksanaan prinsip ini membantu memperkukuhkan ekonomi halal melalui pembangunan usahawan Muslim, peningkatan peluang pekerjaan dan pengukuhan aktiviti ekonomi masyarakat.

Secara keseluruhannya, jadual tersebut membuktikan bahawa penerapan Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam bukan sahaja membantu memenuhi keperluan pelancong Muslim, malah turut menyumbang kepada pembangunan ekonomi, kesejahteraan sosial dan kelestarian industri pelancongan Islam secara holistik.

Rajah 1. Kerangka Konseptual Pemerkasaan Ekonomi Ummah melalui Industri Pelancongan Islam Berasaskan Maqasid Syariah
Sumber rajah: *Dibina oleh pengkaji (2026).*

Rajah 1 menggambarkan kerangka konseptual pemerkasaan ekonomi ummah melalui pembangunan industri pelancongan Islam yang berasaskan Maqasid Syariah. Kerangka ini menunjukkan bahawa lima prinsip utama Maqasid Syariah, iaitu pemeliharaan agama (*Hifz al-Din*), nyawa (*Hifz al-Nafs*), akal (*Hifz al-'Aql*), keturunan (*Hifz al-Nasl*) dan harta (*Hifz al-*

Mal), menjadi asas kepada pembangunan industri pelancongan Islam yang mematuhi prinsip syariah, mengutamakan etika serta berorientasikan kesejahteraan masyarakat.

Berdasarkan analisis konseptual yang dijalankan, penerapan prinsip-prinsip tersebut diterjemahkan melalui empat komponen utama pembangunan industri pelancongan Islam, iaitu penciptaan peluang pekerjaan dan keusahawanan, pengukuhan ekosistem halal, pembangunan ekonomi komuniti serta pembangunan modal insan. Keempat-empat komponen ini saling melengkapi dalam memperkukuhkan daya saing industri pelancongan Islam di samping meningkatkan penyertaan masyarakat Islam dalam aktiviti ekonomi yang patuh syariah.

Rajah ini turut menunjukkan bahawa pelaksanaan industri pelancongan Islam yang berteraskan Maqasid Syariah menyumbang kepada pemerkasaan ekonomi ummah melalui peningkatan pertumbuhan ekonomi, kesejahteraan sosial, kelestarian industri dan pembangunan mampan. Oleh itu, kerangka konseptual ini memperlihatkan bahawa Maqasid Syariah bukan sekadar menjadi panduan pematuhan syariah, malah berfungsi sebagai kerangka pembangunan yang menghubungkan pertumbuhan ekonomi dengan kesejahteraan sosial serta pembangunan insan secara holistik.

Cabaran Pelaksanaan Pelancongan Islam Berasaskan Maqasid Syariah

Hasil analisis konseptual terhadap literatur dan dokumen menunjukkan bahawa walaupun industri pelancongan Islam berkembang dengan pesat, pelaksanaannya masih berhadapan dengan beberapa cabaran yang boleh menjejaskan pencapaian objektif Maqasid Syariah. Cabaran-cabaran tersebut bukan sahaja berkaitan aspek pematuhan syariah, malah melibatkan tadbir urus, pembangunan industri, daya saing global serta penerimaan masyarakat. Berdasarkan analisis, lima cabaran utama telah dikenal pasti.

Ketidakseragaman Standard dan Definisi

Analisis dokumen menunjukkan bahawa salah satu cabaran utama ialah ketidakseragaman standard serta definisi pelancongan Islam dalam kalangan pengusaha dan pihak berkepentingan. Sebahagian pengusaha hanya memberi penekanan kepada penyediaan makanan halal, sedangkan elemen lain seperti pengurusan hiburan, privasi pelanggan, etika perkhidmatan dan tadbir urus patuh syariah kurang diberikan perhatian.

Keadaan ini menyebabkan berlakunya kekeliruan antara konsep Muslim-friendly tourism dan Shariah-compliant tourism, sekali gus menjejaskan keyakinan pengguna terhadap tahap pematuhan syariah yang sebenar (Battour & Ismail, 2016; Henderson, 2010).

Tahap Kefahaman Pengusaha terhadap Maqasid Syariah

Hasil analisis turut menunjukkan bahawa tahap kefahaman pengusaha terhadap konsep Maqasid Syariah masih belum menyeluruh. Kebanyakan pengusaha melihat pelancongan Islam sebagai satu strategi pemasaran bagi menarik pelancong Muslim, sedangkan prinsip Maqasid Syariah menuntut pembangunan industri yang menyeimbangkan aspek ekonomi, sosial dan kerohanian (Auda, 2021).

Kekurangan latihan, pendedahan dan garis panduan yang jelas menyebabkan pelaksanaan prinsip Maqasid Syariah lebih tertumpu kepada aspek pematuhan minimum berbanding pencapaian objektif syariah secara holistik.

Kos Pelaksanaan dan Pematuhan Syariah

Analisis literatur juga mendapati bahawa kos pelaksanaan merupakan antara cabaran utama, khususnya bagi perusahaan kecil dan sederhana (PKS). Penyediaan kemudahan ibadah, latihan pekerja, pengasingan fasiliti tertentu, pensijilan halal dan pematuhan kepada standard operasi memerlukan pelaburan kewangan yang tinggi.

Walaupun kos tersebut mampu meningkatkan kepercayaan pengguna dalam jangka panjang, kekangan sumber kewangan menyebabkan sebahagian pengusaha sukar melaksanakan semua keperluan secara menyeluruh. Oleh itu, sokongan dalam bentuk

insentif, latihan dan bantuan teknikal amat diperlukan bagi memastikan pembangunan industri berlaku secara inklusif.

Persaingan Industri Pelancongan Global dan Transformasi Digital

Analisis menunjukkan bahawa persaingan industri pelancongan global semakin dipengaruhi oleh inovasi digital, pengalaman pelanggan dan kecekapan penyampaian perkhidmatan. Pelancong masa kini bukan sahaja menilai status halal sesuatu destinasi, malah turut mengambil kira aspek teknologi, kebolehaksesan maklumat, kualiti perkhidmatan dan pengalaman keseluruhan (CrescentRating, 2024). Oleh itu, industri pelancongan Islam perlu mengintegrasikan transformasi digital dengan prinsip Maqasid Syariah supaya kekal berdaya saing tanpa mengabaikan nilai etika dan pematuhan syariah.

Persepsi Masyarakat terhadap Pelancongan Islam

Dapatan analisis turut menunjukkan bahawa persepsi masyarakat merupakan satu lagi cabaran yang perlu diberi perhatian. Sebahagian pihak masih menganggap pelancongan Islam sebagai konsep yang eksklusif dan hanya sesuai untuk pelancong Muslim. Persepsi ini boleh mengehadkan potensi industri untuk berkembang di pasaran antarabangsa.

Walau bagaimanapun, beberapa kajian menegaskan bahawa pelancongan Islam sebenarnya berteraskan nilai universal seperti kebersihan, keselamatan, integriti, keadilan dan kesejahteraan yang boleh dinikmati oleh semua pelancong tanpa mengira agama atau budaya (Islamic Tourism Centre, 2023). Justeru, pendekatan yang lebih inklusif perlu diketengahkan bagi meningkatkan penerimaan masyarakat terhadap konsep pelancongan Islam.

Secara keseluruhannya, hasil analisis konseptual mengenal pasti lima cabaran utama dalam pelaksanaan pelancongan Islam berasaskan Maqasid Syariah, iaitu ketidakseragaman standard, tahap kefahaman pengusaha, kos pelaksanaan, persaingan global serta persepsi masyarakat.

Cabaran-cabaran ini saling berkait dan memerlukan kerjasama erat antara kerajaan, institusi agama, institusi pendidikan dan pemain industri bagi membangunkan standard yang lebih komprehensif, memperkukuhkan latihan profesional, menggalakkan inovasi digital serta meningkatkan kesedaran masyarakat. Pendekatan yang sistematik ini penting bagi memastikan industri pelancongan Islam mampu mencapai objektif Maqasid Syariah serta terus menjadi pemangkin kepada pemerkasaan ekonomi ummah secara mampan.

PERBINCANGAN

Maqasid Syariah sebagai Kerangka Pemerkasaan Ekonomi Ummah

Dapatan kajian menunjukkan bahawa penerapan Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam bukan sekadar memenuhi keperluan pematuhan syariah, malah berfungsi sebagai kerangka pembangunan yang menghubungkan pertumbuhan ekonomi dengan kesejahteraan masyarakat. Analisis terhadap lima prinsip utama Maqasid Syariah memperlihatkan bahawa setiap prinsip saling melengkapi dalam membentuk ekosistem pelancongan Islam yang mampan.

Sebagai contoh, Hifz al-Din meningkatkan keyakinan pelancong melalui penyediaan kemudahan ibadah dan makanan halal, manakala Hifz al-Mal memperkukuhkan pembangunan ekonomi melalui tadbir urus yang telus, perlindungan pengguna dan pengukuhan perusahaan halal. Dapatan ini selaras dengan pandangan Auda (2021) yang menegaskan bahawa Maqasid Syariah perlu difahami sebagai satu kerangka pembangunan yang menyeimbangkan pembangunan material dengan kesejahteraan sosial dan keadilan.

Selain itu, dapatan kajian turut menunjukkan bahawa pembangunan industri pelancongan Islam tidak boleh dinilai berdasarkan peningkatan jumlah pelancong atau keuntungan ekonomi semata-mata. Sebaliknya, kejayaan industri perlu diukur berdasarkan keupayaannya menyumbang kepada pembangunan modal insan, pemerkasaan komuniti, perlindungan hak pengguna dan pembangunan ekonomi yang inklusif.

Pendekatan ini memperlihatkan bahawa Maqasid Syariah menyediakan dimensi penilaian yang lebih komprehensif berbanding pendekatan pelancongan konvensional yang lebih berorientasikan keuntungan.

Implikasi Dapatan terhadap Pembangunan Industri Pelancongan Islam

Empat tema utama yang dikenal pasti dalam kajian ini, iaitu penciptaan peluang pekerjaan dan keusahawanan, pengukuhan ekosistem halal, pembangunan ekonomi komuniti serta pembangunan modal insan, menunjukkan bahawa industri pelancongan Islam mempunyai potensi yang besar sebagai pemangkin pembangunan ekonomi ummah.

Walau bagaimanapun, potensi tersebut hanya dapat direalisasikan sekiranya pembangunan industri dilaksanakan secara menyeluruh berdasarkan prinsip Maqasid Syariah dan bukan sekadar memenuhi keperluan minimum seperti penyediaan makanan halal atau kemudahan ibadah. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa pengusaha industri perlu memberi perhatian kepada aspek tadbir urus, inovasi, pembangunan kompetensi pekerja dan penggunaan teknologi digital bagi meningkatkan daya saing industri.

Dalam konteks persaingan global, pelancong bukan sahaja menilai status halal sesuatu destinasi, malah turut mengambil kira faktor keselamatan, kebersihan, kualiti perkhidmatan, kemudahan teknologi dan pengalaman pelanggan. Oleh itu, pembangunan pelancongan Islam memerlukan pendekatan yang lebih holistik agar mampu memenuhi keperluan pasaran semasa tanpa mengabaikan prinsip syariah.

Di samping itu, pembangunan pelancongan Islam turut memberi peluang kepada perusahaan kecil dan sederhana (PKS) untuk menyertai rantaian nilai industri melalui penyediaan produk halal, kraftangan, penginapan dan perkhidmatan pelancongan. Keadaan ini menunjukkan bahawa pelancongan Islam mampu menjadi instrumen pembangunan ekonomi komuniti serta mengurangkan jurang ekonomi dalam kalangan masyarakat.

Implikasi terhadap Dasar dan Penyelidikan Masa Hadapan

Dapatan kajian memberikan beberapa implikasi penting kepada pembuat dasar, institusi agama dan pemain industri. Pertama, terdapat keperluan untuk membangunkan satu standard pelancongan Islam yang lebih komprehensif dan berasaskan Maqasid Syariah bagi mengurangkan ketidakseragaman definisi dan pelaksanaan dalam kalangan pengusaha industri. Standard tersebut bukan sahaja perlu menekankan aspek halal, malah perlu merangkumi tadbir urus, pembangunan modal insan, perlindungan pengguna, kelestarian alam sekitar dan kesejahteraan komuniti.

Kedua, latihan dan pembangunan kompetensi kepada pengusaha industri perlu diperkasakan agar pemahaman terhadap Maqasid Syariah tidak terhad kepada aspek pematuhan syariah semata-mata, tetapi turut merangkumi pembangunan ekonomi yang adil dan lestari. Pendekatan ini penting bagi memastikan pelaksanaan pelancongan Islam benar-benar mencapai objektif syariah serta meningkatkan daya saing Malaysia sebagai destinasi pelancongan Islam bertaraf antarabangsa.

Dari sudut akademik, kajian ini menyumbang kepada pembangunan literatur dengan mengintegrasikan konsep pelancongan Islam, Maqasid Syariah dan pemerkasaan ekonomi ummah dalam satu kerangka konseptual yang menyeluruh. Walau bagaimanapun, kajian ini hanya menggunakan analisis konseptual berasaskan kajian kepustakaan dan analisis dokumen.

Oleh itu, penyelidikan pada masa hadapan disarankan untuk menguji kerangka yang dicadangkan melalui kajian empirikal melibatkan pengusaha industri, agensi kerajaan, pelancong dan komuniti setempat. Pendekatan tersebut bukan sahaja dapat mengesahkan dapatan kajian ini, malah berpotensi menghasilkan model atau indeks pelancongan Islam berasaskan Maqasid Syariah yang boleh diaplikasikan dalam pembangunan industri.

PENUTUP

Kajian ini bertujuan menganalisis secara konseptual peranan pendekatan Maqasid Syariah dalam memperkasa ekonomi ummah melalui industri pelancongan Islam berdasarkan kajian kepustakaan dan analisis dokumen. Hasil analisis menunjukkan bahawa industri pelancongan Islam berpotensi menjadi pemangkin kepada pembangunan ekonomi ummah melalui penciptaan peluang pekerjaan dan keusahawanan, pengukuhan ekosistem halal, pembangunan ekonomi komuniti serta pembangunan modal insan.

Dapatan ini membuktikan bahawa pelancongan Islam bukan sekadar menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi, malah berperanan sebagai mekanisme pembangunan yang mengintegrasikan aspek ekonomi, sosial dan kerohanian secara seimbang. Kajian ini turut menunjukkan bahawa pendekatan Maqasid Syariah menyediakan kerangka yang komprehensif dalam membimbing pembangunan industri pelancongan Islam.

Penerapan prinsip *Hifz al-Din*, *Hifz al-Nafs*, *Hifz al-'Aql*, *Hifz al-Nasl* dan *Hifz al-Mal* bukan sahaja memastikan pematuhan terhadap prinsip syariah, malah menyokong pembentukan industri yang lebih beretika, lestari dan berdaya saing. Walau bagaimanapun, beberapa cabaran seperti ketidakseragaman standard, tahap kefahaman pengusaha, kos pematuhan, persaingan global dan persepsi masyarakat masih perlu ditangani melalui kerjasama strategik antara kerajaan, institusi agama, pemain industri dan komuniti.

Dari sudut sumbangan akademik, kajian ini menyumbang kepada pengembangan literatur dengan mengintegrasikan konsep pelancongan Islam, Maqasid Syariah dan pemerkasaan ekonomi ummah dalam satu kerangka konseptual yang holistik. Dapatan kajian diharapkan dapat menjadi rujukan kepada pembuat dasar, pengusaha industri dan penyelidik dalam merangka strategi pembangunan pelancongan Islam yang lebih sistematik dan berteraskan objektif syariah.

Memandangkan kajian ini merupakan analisis konseptual yang berasaskan kajian kepustakaan dan analisis dokumen, dapatan yang diperoleh masih memerlukan pengesahan melalui penyelidikan empirikal. Oleh itu, kajian masa hadapan disarankan untuk menguji kerangka konseptual yang dicadangkan melalui pendekatan kuantitatif, kualitatif atau kaedah campuran dengan melibatkan pemain industri, agensi kerajaan, pelancong dan komuniti setempat.

Penyelidikan sedemikian berpotensi menghasilkan model atau indeks pelancongan Islam berasaskan Maqasid Syariah yang boleh diaplikasikan dalam pembangunan industri pada peringkat nasional dan antarabangsa. Secara keseluruhannya, penerapan pendekatan Maqasid Syariah dalam industri pelancongan Islam berpotensi menjadi asas kepada pembangunan ekonomi ummah yang mampan, inklusif dan berdaya tahan.

Dengan pelaksanaan yang sistematik serta sokongan semua pihak berkepentingan, industri pelancongan Islam mampu berfungsi sebagai instrumen strategik dalam memperkukuh kesejahteraan masyarakat dan meningkatkan daya saing ekonomi Islam di peringkat global.

RUJUKAN

Auda, J. (2021). Maqasid al-Shariah as philosophy of Islamic law: A systems approach. The International Institute of Islamic Thought.

Battour, M., & Ismail, M. N. (2016). Halal tourism: Concepts, practises, challenges and future. Tourism Management Perspectives, 19, 150–154.

Creswell, J. W. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). SAGE Publications.

CrescentRating. (2024). Global Muslim Travel Index 2024. CrescentRating & Mastercard.

Duman, T. (2011). Value of Islamic tourism offering: Perspectives from the Turkish experience. World Islamic Tourism Forum Proceedings, 1–9.

El-Gohary, H. (2016). Halal tourism, is it really halal? Tourism Management Perspectives, 19, 124–130.

Hassan, R., Ahmad, N. A., & Yusuf, M. H. (2023). Digitalization in Islamic tourism industry and its impact on Muslim-friendly tourism services. Journal of Islamic Tourism Studies, 8(2), 44–58.

Henderson, J. C. (2010). Sharia-compliant hotels. Tourism and Hospitality Research, 10(3), 246–254.

Ismail, S. Z., & Hassan, A. R. (2023). Islamic tourism development and economic sustainability in Malaysia. International Journal of Islamic Economics and Management, 5(1), 33–47.

Jafari, J., & Scott, N. (2014). Muslim world and its tourism. Annals of Tourism Research, 44, 1–19.

Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). (2024). MyMaqasid: Kerangka pembangunan Malaysia MADANI. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.

Mohamed, N. F., & Hamzah, M. S. (2024). Challenges in implementing maqasid shariah within halal tourism industry. Journal of Contemporary Islamic Studies, 9(1), 77–91.

Rahman, N. A., & Yusoff, S. M. (2024). Integrating maqasid shariah in Muslim-friendly tourism services. Asian Journal of Islamic Management and Tourism, 6(1), 15–29.

Razzaq, S., Hall, C. M., & Prayag, G. (2016). The capacity of New Zealand to accommodate the halal tourism market. Tourism Management Perspectives, 18, 92–97.

Samori, Z., Salleh, N. Z. M., & Khalid, M. M. (2016). Current trends on halal tourism: Cases on selected Asian countries. Tourism Management Perspectives, 19, 131–136.

Al-Qaradawi, Y. (2022). The lawful and the prohibited in Islam. Islamic Book Trust.

Islamic Tourism Centre (ITC). (2023). Muslim-friendly tourism and hospitality initiatives in Malaysia. Ministry of Tourism, Arts and Culture Malaysia.

UNWTO. (2023). International tourism highlights 2023 edition. United Nations World Tourism Organization.

Yusof, M. F., & Shutto, N. (2014). The development of halal food market in Japan: An exploratory study. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 121, 253–261.

Zailani, S., Omar, A., & Kopong, S. (2011). An exploratory study on the factors influencing the non-compliance to halal among hoteliers in Malaysia. International Business Management, 5(1), 1–12.

Penafian

Pandangan yang dinyatakan dalam artikel ini adalah pandangan penulis. Al-Qanatir: International Journal of Islamic Studies tidak akan bertanggungjawab atas apa-apa kerugian, kerosakan atau lain-lain liabiliti yang disebabkan oleh / timbul daripada penggunaan kandungan artikel ini.